

SLÄKTHISTORISKA STUDIER

Genealogiska Föreningen | The Genealogical Society of Sweden

Släkthistoriska Studier 2024:203

Tre Jespersson och en Gripensköld

Om fyra bröder i 1600-talets Östergötland

Göran Sparrlöf

epost: goransparrlof@gmail.com

Publicerad den 13 oktober 2024

DOI: [10.55797/xmf405](https://doi.org/10.55797/xmf405) och ISSN 2004-3910

Öppen tillgång genom en Creative Commons CC BY 4.0 licens.

Copyright på artikeln tillhör författaren.

Publicerad på Kungliga Bibliotekets OJS-plattform publicera.kb.se.

Citera artikeln (exempel): Sparrlöf, G., (2024), »Tre Jespersson och en Gripensköld. Om fyra bröder i 1600-talets Östergötland«, *Släkthistoriska Studier 2024:203*. DOI: [10.55797/xmf405](https://doi.org/10.55797/xmf405).

Släkthistoriska Studier publiceras av Genealogiska Föreningen (org. nr. 802001-19643), Lofströms Allé 7, Sundbyberg. Kontakt: shs@genealogi.net

Tre Jespersson och en Gripensköld:

Om fyra bröder i 1600-talets Östergötland

Göran Sparrlöf

Publicerad 13 oktober 2023

I texten skildras fyra bröder som levde i Östergötland på 1600-talet. Dessa var löjtnanten Nils Jespersson, kronofogden Sten Jespersson, ryttmästaren Johan Jespersson samt Magnus Jespersson, adlad Gripensköld. Också han var ryttmästare. I litteraturen har bröderna inte fått något större utrymme och en samlad bild av dem saknas. Utanför Elgenstiernas ättartavlor är även Magnus Gripensköld tämligen anonym. Givet detta har texten fått en biografisk inriktning. I bakgrunden finns dock ett större genealogiskt problem och det är att brödernas ursprung inte är klarlagt. Av den anledningen har ledtrådar efterspanats som kan leda bakåt i tiden, både i arbetet med biografierna och i utredningen av arvsstriderna efter Johan Jesperssons död. I dessa konflikter nämns eller deltar aktivt några av brödernas barn och för sammanhangets skull har också dessa uppmärksammats. Problematiken kring ursprunget kunde dock inte lösas, men namn på systrar och mågar till bröderna har framkommit liksom några detaljer om den ännu okände fadern Jesper. Detta är pusselbitar som förhoppningsvis kan vara till hjälp i en fortsatt forskning om ursprunget.

I *Släktforskarnas årsbok 2020* publicerade jag en uppsats om Jöran Nilsson Gyllenfalk, en adlad 1600-talskrigare som avled utan att efterlämna några barn. Jöran Gyllenfalk dog barnlös och slöt själv sin ätt, men han hade tre systrar och till dem finns efterkommande. Systrarna hette Kerstin Nilsson, gift med den senare kyrkoherden Broddo Svenonis i Rogberga, Anna Nilsson, gift med faktorn Jöran Silvestersson till Granbeck i Bankeryds socken och Elisabet Nilsson, gift med löjtnanten Nils Jespersson i Glänås i Svanshals socken.¹ Det var när jag började forska om Anna och Elisabet som jag fick upp ögonen för Nils Jespersson och hans bröder. Dessa visade sig vara en färgstark skara och det har inte skrivits särskilt mycket om dem.

¹ Sparrlöf (2020, s. 222). Texten som årsboken publicerade om Jöran Gyllenfalk var ett icke färdigputsat manuskript. Referenslistan tillhörde ett äldre men skrotat manus. I slutet av den publicerade versionen saknas även ett textstycke. Det hittas i årsboken 2021.

Nils Jesperssons bröder, egentligen yngre halvbröder, hette Sten, Johan och Magnus. Sten Jespersson blev kronobefallningsman och de två andra ryttmästare i det östgötska kavalleriet. Över Johan Jespersson hänger ett epitafium med porträtt i Vårfrukyrkan i Skänninge och Magnus Jespersson adlades 1665 med namnet Gripensköld. Att förbigå dessa personers biografier skulle kännas konstigt och texten som följer är biografiskt inriktad samt disponerad efter Tavla 1. Framställningen är också grundforskning. Den är tänkt att ligga till grund för fortsatta och mera analytiskt inriktade studier som tar fasta på genealogiska problem. Brödernas ursprung har hittills inte kunnat fastställas och det finns ingen samlad bild av deras systrar. Arvsstrider innehåller ofta genealogiska pusselbitar och för att hitta sådana har framställningen förts fram till konflikterna som följde efter ryttmästare Johan Jesperssons död 1665. I noterna anges Arkiv Digitala och Riksarkivets bildnummer endast när de återopade volymerna saknar paginering.

Tavla 1. Utredningens huvudpersoner och släktbanden dem emellan.

1. Nils Jespersson i Glänås

Om Nils Jespersson finns uppgifter i Nils Belfrages matrikel över officerare vid Västgöta kavalleriregemente. Enligt dessa blev Nils Jespersson furir 1613, fänrik 1624, löjtnant 1626 och han avgick från regementet 1627. Han deltog i krigen i Baltikum 1621–1626 och hade sitt boställe i Fastorp (Fastarp) i Kinneveds socken i Frökinds härad.² I Östergötland är Nils Jespersson belagd i ett protokoll från Lysings häradsrätt den 9 maj 1625. Då fick han »stångfällning« på en hel skattegård i byn Glänås i Svanshals socken i Lysings härad (Bild 1 och 2). Gården hade han köpt av kyrkoherde Enok Haquini Cringelinus i Vadstena.³ I kamerala källor kan Nils Jespersson och hans hustru Elisabet Nilsson dotter följas i Glänås skattegård från och med 1626.⁴ Dessutom fick de gården samt en tillhörande kronoutjord i förläning på livstiden den 16 januari 1627. Detta kan ses som en pension. I förläningen ingick även ett helt klosterhemman i Glänås samt det halva kronohemmanet Dalbobeta.⁵

² Belfrage (1947, s. 74). Belfrages uppgifter har inte kontrollerats.

³ VaLA, Göta hovrätt EVIIAAAF:8, Lysings häradssting 9 maj 1625 (AD bildid v210597.b2910). De tidigare uppbuden på gården i Glänås finns i häradsrättens protokoll från 1622 och 1624, men där saknas personnamn och andra detaljer.

⁴ RA, Boskaps m fl längder 1626:13 (fol. 88r).

⁵ RA, Riksregistraturet B:157 (fol. 63v–64r).

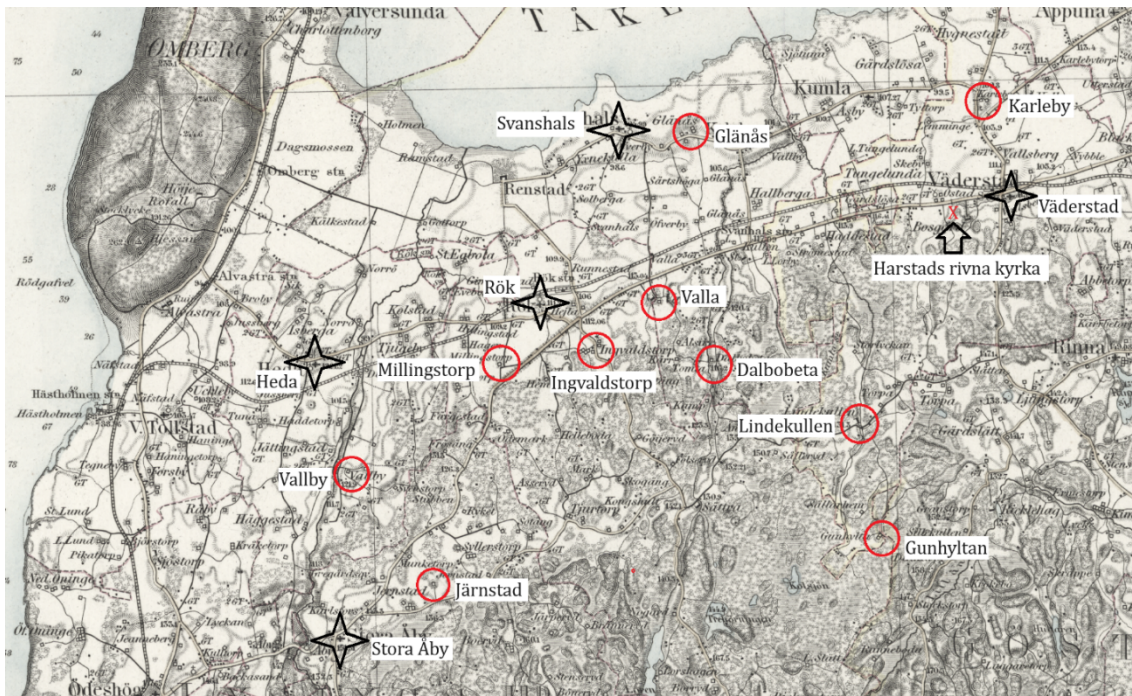

Bild 1. Södra Tåkerbygden med i texten nämnda gårdar och kyrkor markerade.

Att Nils Jespersson var bror till Johan Jespersson framgår bland annat av det rättsliga efterspelet till ett gästabad i skattegården 1634. Sent på kvällen hade ett fylleslagsmål utbrutit mellan två festedeltagare och en av dem knivskars till döds. I rättegången som följde var Johan Jespersson ett av de vittnen som hördes. Vittnade gjorde också hustru Ingeborg i Granås, som Glänås ibland kallades. Enligt domboken var Ingeborg syster till Nils och Johan, men några ytterligare uppgifter om henne har inte påträffats.⁶

Nils Jespersson dömdes till döden för enkelt hor 1643, men straffet måste ha ändrats till höga böter. Dödsdomar för sexualbrott omvandlades som regel till penningböter när de granskades i högre instans.⁷ Om det var ett sådant bötesbelopp som fördärvade Nils Jesperssons ekonomi kan vi inte veta, men klart är att han fyra år senare hade ekonomiska problem. Då sålde han en tidigare inte nämnd utjord i Glänås till kyrkoherde Måns Petri, trots att den var pantsatt till brodern Magnus Jespersson på Valla. Denne protesterade, men ett år senare hade Nils Jespersson inlöst panten och försäljningen slutfördes.⁸ Nils Jesperssons problem måste dock ha kvarstått eftersom han 1650 pantsatte hela Glänås skattegård till Måns Petri. Detaljerna om de närmast följande händelserna är okända, men 1651 ägdes skattegården av överstelöjtnant Anders Björnefelt, som gjorde den till ett säteri.⁹ Antagligen hade Björnefelt blivit ägare till gården genom att ha övertagit och inlöst panten. Nils Jespersson och Elisabet Nilsdotter

⁶ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:10, Lysings häradsrätts dombok 1634, ting 26 juni (AD bildid v217747.b730).

⁷ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:14, Lysings häradsrätts dombok 1643, ting 19 oktober (AD bildid. v217751.b2150) och Thunander (1993, s. 95 ff).

⁸ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:14, Lysings häradsrätts dombok 1648, ting 23 mars (AD bildid v217754.b870), EVIIAAAF:16, Lysings häradsrätts dombok 1649, ting 6 oktober (AD bildid v217753.b2710) och EVIIAAAF:17 och Lysings häradsrätts dombok 1648, ting 8 juni (AD bildid v217754.b879).

⁹ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:18, Lysings häradsrätts dombok 1648, ting 3 november (AD bildid v217754.b2230), Lysings häradsrätt, ting 20 oktober 1651 (fol. 85v) och Almquist (1931–1976, band 3:2, s. 579).

hade dock kvar sina förläningar på Glänås klosterhemman och på Dalbobeta (Bild 3). Till den senare gården flyttade makarna 1656 och där var båda mantalsskrivna till 1659. Att Nils Jespersson var död 1660 är troligt. Ett tillfällighetsfynd av Olle Elm visar att Elisabet detta år nämns ensam i Lommaryds kyrkoräkenskaper. Socknen ligger i Norra Vedbo härad i norra Småland och i 1660 års räkenskaper är antecknat att »h. Elißabet i Gränååþa och Swanþhalz Sochn« skänkt fyra daler kopparmynt i testamente och som hyra av bårklädet vid dottern Maria Nilsdotters begravning.¹⁰ Elisabet Nilsdotters dödsår är okänt, men hon står kvar som innehavare av förläningen ännu i 1670 års jordebok.¹¹ Hennes ursprung var för övrigt småländskt. Hon var dotter till häradsfogden Nils Bosson och Märta Pedersdotter, som tillhörde adliga ätten Kåse.¹² Förutom dottern Maria Nilsdotter är nedanstående Hans Nilsson Svan en säkerställd son till makarna, men ytterligare en son kan ha funnits. Han omtalas i 1655 års dombok och kallas Jesper Nilsson i Glänås. Anna i Dalbobeta hade anklagat honom för att vara far till hennes fördrivna foster, men Jesper fanns i Polen och kunde inte lagföras.¹³ Något mer har inte hittats om honom.

Bild 2. Nils Jesperssons skattegård heter numera Glänås lagmansgård. Gårdsbebyggelsen 2022 ligger i ursprungligt läge. Foto: Författaren.

1:1. Hans Nilsson Svan

Om Hans Nilsson Svan lämnas åtminstone delvis felaktiga uppgifter i Kugelbergs matrikel över officerare vid Kungliga första livgrenadjärregementet, som var en efterföljare till Östgöta infanteriregemente.¹⁴ Kugelberg uppger att Hans Nilsson Svan

¹⁰ VaLA, Lommaryds kyrkoarkiv LIa:2 (fol. 34r).

¹¹ RA, Jordeböcker, Östergötlands län 1665 (fol. 334v), 1670:2 (fol. 340v) och 1675:6 (s. 694). I jordeböckerna är Dalbobeta antecknat i Svanshals grannsocken Rök.

¹² Sparrlöf (2020, s. 222).

¹³ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAC:20, Lysings häradsrätts dombok 1655, ting 19 oktober (s. 132).

¹⁴ Matrikeln är publicerad som del 5 av Petri (1926–1962).

blev förare vid Hattsteins regemente 1647 och sergeant i Östgöta infanteriregemente 1660. Den sistnämnda uppgiften stämmer definitivt inte. Kugelberg har nämligen förväxlat Hans Nilsson Svan med sergeanten Hans Nilsson i Patrik Johnstones kompani.¹⁵ Att Hans Nilsson Svan tjänstgjort i det östgötska infanteriet är dock säkert. I rullorna finns han 1656–1657, 1663–1666 och 1669–1676. Han anställdes som fänrik 1656 och i augusti förde han befäl över drygt 40 soldater som kommenderats till örlogsskeppet Månen. Fartyget eskorterade en transportflotta från Dalarö till Wismar.¹⁶ Efter detta försvinner Hans Nilsson Svan ur rullorna, men han var tillbaka som reformerad löjtnant 1663–1666.¹⁷ Han tillhörde vad vi i dag skulle kalla reserven, men återgick i aktiv tjänst den 5 september 1669 och befordrades till regementskvartermästare i september 1674.¹⁸

Bild 3. Dalbobeta 2022. Foto: Författaren.

Det finns en lista över regementets officerare som upprättades i Stettin den 10 februari 1676 och Hans Nilsson Svan är antecknad i den. Budet om att han två veckor tidigare hade avlidit hemma i Sverige hade således inte nått fram.¹⁹ Begravningen skedde i Svanshals kyrka och en begravningsfana upphängdes över honom. Fanan fanns kvar ännu vid mitten av 1700-talet, men den var i dåligt skick och togs sedermera bort. På duken var ett heraldiskt vapen målat: en svan i blå sköld och på hjälmen en krökt arm med ett svärd i handen. Det fanns också en text: »Regementz-Quartermästaren under ÖstGötha Infanterie, Ædle och Manhaftig Hans Nilsson Swaan, dödde d. 30 Jan. 1676.«²⁰

I mantalslängderna saknas Hans Nilsson Svan därför att militärer inte betalade mantalspenning. Hans hustrur är däremot mantalsskrivna och genom dem kan familjen följas fram och tillbaka mellan klosterhemmanet i Glänås och Dalbobeta. Detta var samma gårdar som föräldrarna haft i förläning, men Hans Nilsson Svan har alltså disponerat dem. Om man får tro Kugelberg övertog han gårdarna 1664, men källhänvisning saknas.²¹ Säkert är att Hans Nilsson Svan rustade för gårdarna från och med 1656. Det innebär att han mot skatteavdrag

¹⁵ Petri (1926–1962, del 5, s. 45). Rullor 1660:5 (fol. 158r).

¹⁶ RA, Avlöningshandlingar G IVb:13 (s. 116), Rullor 1657:2 (fol. 300r, 319r) och Petri (1926–1962, del 2, s. 329).

¹⁷ Avlöningshandlingar G IVb:13 (fol. 91v), G IVb:19 (fol. 127r) och Rullor 1666:4 (fol. 453r).

¹⁸ Rullor 1669:5 (fol. 247r), 1670:4 (fol. 195r), 1671:5 (fol. 239r), 1675:7 (s. 203, 271 och 285) och Avlöningshandlingar G IVb:28 (s. 116).

¹⁹ Rullor 1676:9 (fol. 327r och 362r).

²⁰ Broocman (1760, s. 608) och Widegren (1817–1829, band 2, häfte 2, s. 444).

²¹ Petri (1926–1962, del 5, s. 45).

uppsatte en ryttare för det östgötska kavalleriets räkning.²² Han var gift två eller tre gånger. Den första hustru kan ha varit Elin, mantalsskriven i Dalbobeta 1665–1668.²³ En säker hustru är Kerstin Månsdotter Ahlman och med henne gifte han sig i Viby socken den 11 november 1668. Hon är mantalsskriven i Dalbobeta 1669 och i Glänås 1670.²⁴ Därefter kom Catharina Wintz. I mantalslängderna hittas hon i Dalbobeta 1671, i Glänås 1672–1679, i Dalbobeta 1680–1684 och åter i Glänås 1685–1686.²⁵ Som änka fortsatte hon att rusta, men efter 1686 omtalas hon inte längre.²⁶ Barn till Hans Nilsson Svan fanns, men dessa har inte eftersökts.

2. Sten Jespersson, kronobefallningsman

Vid mönstringar med det östgötska kavalleriet i Törnevalla den 29 augusti 1631 och i Linköping den 10 september 1632 inskrevs i rullorna en ryttare med det ovanliga namnet Sten Jespersson. Han red för en kronogård i den sedan länge försvunna byn Hunnevad i Allhelgona socken och tillhörde överstelöjtnant Otto Schulmans kompani.²⁷ En kontroll i jordeböckerna visar att kronobonden Lasse Persson i Hunnevad rustade och hans ryttare fanns i Schulmans kompani.²⁸ Med tanke på att Sten, och i synnerhet Jesper, var mycket ovanliga namn blir kombinationen av båda närmast unik. Ett inte alltför vågat antagande är att ryttaren Sten Jespersson i Hunnevad är identisk med den senare kronobefallningsmannen eller kronofogden Sten Jespersson. Men i så fall har ryttaren haft kvalifikationer utöver det vanliga. Han måste ha varit läs- och skrivkunnig samt kunnat räkna. Vidare måste han ha förvärvat insikter om lag, rättsskipning och förvaltning. Ryttaren bör också ha haft ett kontaktnät i vilket personer ingått som kunnat tipsa och rekommendera honom till tjänster som kronoarrendator och kronofogde. Om ryttaren och den senare fogden var samma person, då har Sten Jespersson haft en bakgrund som tillspetsar den olösta frågan om hans och hans bröders ursprung.

Almquist kände inte till att Sten Jespersson med stor sannolikhet varit ryttare. I stället inleder han med att Sten Jespersson den 16 november 1631 undertecknade ett tvåårigt kontrakt som gjorde honom till arrendator av skatteuppbörden i Göstrings och större delen av Lysings härader. Överhuvudtaget är den här perioden i Sten Jesperssons liv dåligt känd, men han kallas arrendator i ett protokoll från Lysings häradsrätt den 15 oktober 1632.²⁹ En uppgift som syns ibland är att Sten Jespersson också varit hauptman på Vadstena slott, men det har inte gått att bekräfta.³⁰ Från och med den 3 augusti 1639 vet vi lite mer om honom. Då

²² Till exempel Rullor 1656:3 (fol. 118r, 121r), 1663:3 (fol. 63r), 1671:4 (fol. 89v), 1676:5 (fol. 761r), Jordeböcker, Östergötlands län 1660:1 (fol. 302v), 1656:36 (fol. 334v), 1670:2 (fol. 232r) och 1675:6 (s. 662).

²³ Mantalslängder, Östergötland från volym 25 (fol. 46v) till volym 28 (fol. 79r).

²⁴ Mantalslängder, Östergötland 29 (fol. 80v) och 30 (fol. 78r).

²⁵ Mantalslängder, Östergötland från volym 31 (RA bildid A0005864_00025) till volym 38 (fol. 117r) och Mantalslängder, Livgedinget, volym 61 (s. 77, 103, 263 och 401).

²⁶ Rullor 1678:2 (fol. 220v), 1679:3 (fol. 125r), 1684:4 (fol. 309r), 1685:2 (fol. 137v), Jordeböcker, Hedvig Eleonoras livgeding 1685:1 (s. 944) och 1686:33 (fol. 106r).

²⁷ Rullor 1631:2 (opaginerad, RA bildid A0053174_00065) och 1632:1 (fol. 101v).

²⁸ Jordeböcker, Östergötlands län 1631:4 (fol. 56v) och 1635 (s. 445).

²⁹ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:9, Lysings häradsrätt 15 oktober 1632 (fol. 45r).

³⁰ Att Sten Jespersson varit hauptman på Vadstena slott uppges till exempel av Almquist (1947, s. 60, s. 308 not 17 samt s. 429 not 14) och Elgenstierna (1928, del 4, s. 678), men inga källhänvisningar lämnas. Sådana finns inte heller i Örnbergiska samlingen eller i Helge Appelgrens arkiv, trots att både nämner Sten Jespersson som slottshauptman (VaLA, Örnbergiska samlingen 13, uppslag 566 och Helge Appelgrens arkiv 1, fol. 53v och 54r). I ingresserna till Vadstena rådhusrätts och magistrats protokoll omtalas nästan regelmässigt hauptmännen, men Sten Jespersson nämns inte.

tillträdde han nämligen tjänsten som kronobefallningsman i Kinda och Ydre häraders fögderi.³¹ Tingsplatserna i dessa låg i Gårdeby i Kettilstads socken respektive Sund i Sunds socken.³² I båda häradernas domböcker är Sten Jespersson antecknad som närvarande vid nästan samtliga ting mellan 1639 och 1654. Sista gången var den 18 januari 1654 i Sund, men sedan var han frånvarande på grund av sjukdom.³³ En ny befallningsman tillsattes den 2 april 1655 och det torde förklara Almquists felaktiga slutsats att Sten Jespersson var avliden.³⁴ I själva verket levde Sten Jespersson ännu den 9 april 1656. Då mottog han två frälsegårdar i Stora Greby i Slaka socken som pant för ett lån till Nils Pedersson Natt och Dag och hans hustru.³⁵ Detta är sista gången som Sten Jespersson nämns i livet.

Från 1644 och framåt bodde Sten Jespersson i byn Vidingsjö i Sankt Lars socken.³⁶ Byn låg cirka fyra kilometer söder om Sankt Lars kyrka i centrala Linköping, men är numera en stadsdel i samma stad. Var han bodde tidigare är inte fastställt, men han skänkte pengar till kyrkan i Kisa 1644 och nämns 1645 i samband med en kvarn vid »Berkeforssa ström«.³⁷ Kanske avses Björkfors i Oppeby socken. Sökningar efter honom i Kisa och Oppeby har dock inte gett något resultat. I Vidingsjö disponerade Sten Jespersson en kronogård som var förmedlad till ett halvt mantal, men till gården hörde också en utjord som var nästan lika stor som huvudgården.³⁸ Som belöning för lång och trogen tjänst fick han den 30 januari 1646 gården i Vidingsjögården samt utjorden i förläning på livstiden med reducerad skatt. Detta förbättrades den 10 april 1652 då han fick egendomen på Norrköpings besluts villkor. Det innebar ärftlig besittningsrätt med skattefrihet, men endast manliga bröstarvingar, födda i äkta säng, var arvsberättigade.³⁹ Gårdens bärkraft var tillräcklig för att Sten Jespersson skulle kunna rusta och han höll en ryttare från 1647 och ännu 1655.⁴⁰

Sten Jespersson gifte sig den 22 juni 1640 i Tingstad utanför Norrköping med Ragnhild Jonsdotter, dotter till kyrkoherde Jonas Andreae Hellagius. Den exakta tidpunkten för Sten Jesperssons död är inte känd, men den 26 maj 1657 gifte Ragnhild Jonsdotter om sig i Linköping med änkemannen och kyrkoherden Samuel Drysenius i Vadstena. Vid vigseln var landshövding Johan Rosenhane närvarande och han nämner den i sin dagbok.⁴¹ Sten Jesperssons sena äktenskap öppnar möjligheten för att han kan ha varit gift tidigare. Det är således inte självklart att Ragnhild var mor till sönerna Jesper och Johan Lindemark. Vidare fanns två döttrar, Anna Lindemark och Elsa Lindemark. Den förstnämnda gifte sig i Vadstena 1659 med Jonas Larsson Austrelius, sedermera kyrkoherde i Östra

³¹ Almquist (1931–1976, band 3:1, 1, s. 309).

³² Wildte (1934, s. 174).

³³ VaLA, Ydre häradsrätts arkiv AI:1, ting till exempel 30 augusti 1639 (s. 434) och 4 augusti 1647 (s. 539), Ydre häradsrätts arkiv AI:2, ting till exempel 20 mars 1648 (s. 3), 18 januari 1654 (s. 145) och 23 februari 1655 (s. 181), Kinda häradsrätts arkiv AI:1, ting till exempel 27 augusti 1639 (s. 417) och 25 oktober 1648 (s. 543) och Kinda häradsrätts arkiv AI:2, ting till exempel 19 februari 1649 (s. 3), 12 januari 1654 (s. 161) och 2 april 1655 (s. 124).

³⁴ Almquist (1931–1976, band 3:1, s. 57).

³⁵ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:35, Valkebo häradsrätts dombok 1662, ting 30–31 maj (s. 19) och Valkebo dombok 1667, ting 8–9 februari (s. 4).

³⁶ Mantalslängder Östergötlands län, från volym 4 (fol. 428r) till volym 15 (s. 84).

³⁷ VaLA, Kisa kyrkoarkiv C:2 (fol. 23r) och Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:15, Kinda häradsrätts dombok 1645, ting 17 februari (AD bildid v217752.b80).

³⁸ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:33, Hanekinds dombok 1661, ting med början 22 oktober (s. 16).

³⁹ Riksregistraturet B:231 (fol. 216r–216v) och B:277 (fol. 532v).

⁴⁰ Rullor 1646:6 (fol. 6r), 1647:7 (fol. 6r), 1648–1650:3 (fol. 40r), 1651:3 (fol. 40r), 1652:3 (fol. 53r), 1653:2 (fol. 54v) och 1655:1 (fol. 121v).

⁴¹ Rosenhane (1995, s. 204).

Stenby, och den senare i Örberga socken 1663 med kornetten Per Larsson Welt. Från de senare utgår adelsätterna Stierncrona och Lilliecreutz.⁴²

2:1. Jesper Stenson Lindemark

Jesper Stensson Lindemark är tidigast känd som mönsterskrivare vid två kompanier i Östgöta infanteriregemente. Som sådan nämns han tidigast den 7 maj 1666 och han avgick vid en mönstring i Linköping den 18 augusti 1675.⁴³ Han hade också en överordnad tjänst som regementsskrivare. På den tjänsten hade han Krigskollegiets fullmakt, daterad den 3 juni 1668.⁴⁴ Enligt Kugelberg lämnade Lindemark tjänsten som regementsskrivare i januari 1675.⁴⁵ Dessa befattningar var civilmilitära, det vill säga icke stridande, och som regementsskrivare hade Lindemark skött regementets ekonomi. Att han tog avsked från armén berodde på att han den 18 december 1674 fick fullmakt på tjänsten som kronofogde i Göstrings, Gullbergs och Vifolka häraders fögderi. Det uppdraget hade han till 1680.⁴⁶

Om arvskiftet efter Sten Jespersson vet vi att Jesper Lindemark blev ägare till gården i Vidingsjö inklusive utjord och frälseprivilegier.⁴⁷ Om han bosatte sig där är okänt, men i domböckerna finns exempel på att han försvarat gårdens intressen mot grannar och grannbyar.⁴⁸ I dödsboet efter Sten Jespersson ingick också de gårdar i Stora Greby som han mottagit som pant för ett större lån. Vid flera tillfällen försökte arvingarna, företrädna av Jonas Austrelius, att förmå pantsättarens arvtagare att lösa panten. Dessa förvecklingar tas inte upp här, men 1672 blev Sten Jesperssons dödsbo ägare till gårdarna.⁴⁹ En av dem förvärvades av Johan Lindemark, men han sålde ganska omgående till Jonas Austrelius (se nedan). Den andra gården i Greby förvärvades av Per Welt.⁵⁰

Gården i Vidingsjö sålde Jesper Lindemark 1674 till brodern Johan Lindemark för 1300 daler kopparmynt. Kontraktet skrevs på Millingstorp i Röks socken i Lysings härad den 1 februari och därmed kommer familjen Rosensvärd in i bilden.⁵¹ Jesper Lindemark var gift med Anna Rosensvärd och Millingstorp var hennes föräldragård. En syster till henne, Helena, gifte sig så småningom med Johan Lindemark, men vi ska återkomma till det. Rosensvärd var en ointroducerad adelsätt som utslöcknade på svärdssidan 1677, då den adlade Magnus Rosensvärd avled utan att efterlämna några söner. Ätten Rosensvärd är utredd av Christoffer von Warnstedt.⁵²

Vid arvskiftet efter farbrodern Johan Jespersson hamnade gården i Fallsberg i Allhelgona socken i Jesper Lindemarks ägo, men exakt hur det gick till är okänt (Bild 4). I 1670 års jordebok är gården antecknad som ett helt mantal krono, men att Johan Jespersson hade köpt den till frälse och att den nu ägdes av hans

⁴² Örnberg (1884–1908, band 13, s. 183f) och Elgenstierna (1925–1936, band 4, s. 678 och band 7, s. 628).

⁴³ Rullor 1667:4 (fol. 193r, 234r) och 1675:4 (fol. 247v och 331v).

⁴⁴ KrA, Krigskollegium, Krigskollegii kansli, Fullmaktsböcker D6:2 (s. 80).

⁴⁵ Petri (1926–1962, del 5, s. 363).

⁴⁶ Almquist (1931–1976, band 3:1, s. 50).

⁴⁷ Almquist (1931–1976, band 3:1, s. 309 samt not 17).

⁴⁸ Göta hovrätt, EVIIAAAF:33, Hanekinds dombok 1661, ting 22 oktober (s. 16), Hanekinds dombok 1669, ting 8 oktober (s. 15) och Hanekinds dombok 1672, ting 16 mars (s. 9).

⁴⁹ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:35, till exempel Valkebo häradsrätts dombok 1662–1663, ting 30–31 maj 1662 (s. 10), Valkebo dombok 1667, ting 1–2 oktober (s. 25–28) och Valkebo dombok 1672, ting 12–13 mars (s. 1).

⁵⁰ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:35, Valkebo häradsrätts dombok till exempel 1673, ting 7–8 februari (s. 1), dombok 1674, ting 18–19 september (s. 24) och dombok 1675, ting 7–8 juli (s. 12).

⁵¹ Almquist (1931–1976, band 3:1, s. 309 not 17).

⁵² Warnstedt (1992a och 1992b).

brorson Jesper Lindemark.⁵³ Han är dock inte mantalsskriven i Fallsberg förrän 1676, det vill säga året efter avskedet från Östgöta infanteriregemente. Som civilmilitär bör han ha varit befriad från mantalsskatten och möjligheten finns att han bodde i Fallsberg redan före 1676, men utan att det syns i längderna. Klart är att han är mantalsskriven i Fallsberg 1676–1682.⁵⁴ Anna Rosensvärd saknas helt i längderna, men hon var adlig. Gården och makarna omtalas i Göstrings härads dombok 1680, då de upphävde hennes morgongåvobrev och ersatte det med ett inbördes testamente. Makarna var barnlösa och enligt den nya skrivningen skulle den efterlevande sitta i orubbat bo till sin död. Det upphävda morgongåvobrevet var daterat den 10 augusti 1668 och vigseln bör således ha skett dagen innan. Fallsberg hade varit Anna Rosensvärds morgongåva.⁵⁵

När Jesper Lindemark avled den 11 juni 1682 var han bankrutt och dödsboet försattes i konkurs. Det likviderades definitivt vid ett möte som gäldenärerna höll på Fallsberg den 28 januari 1684.⁵⁶ Någon förklaring till konkursen finns inte i domböckerna, men om Lindemark fått ett underskott i skatteuppbörden skulle han ha blivit tvungen att betala det saknade beloppet ur egen ficka. Svaga indicier på ett sådant scenario är det snabba händelseförloppet. Han lämnade befattningen som kronofogde 1680, utverkade den 3 maj 1681 ett intyg från häradsrätten om att Fallsbergs gård inte var in-tecknad samt upptog den 23 juni ett lån på 1800 daler kopparmynt med gården som underpant.⁵⁷ För att få en uppfattning om fortsättningen måste blickarna riktas mot hustrun Anna Rosensvärd. År 1685 klagade hon inför Göstrings häradsrätt över att fordringsägarna inte tog emot Fallsbergs gård och att hon i praktiken hade varit deras arrendator. Nu ville hon fransäga sig gården och bli kvitt från alltsammans. På den linjen gick också rätten. Förutom gården fanns inget att ta och Anna Rosensvärd skulle lämnas i fred.⁵⁸ Ändå krävdes hon senare på 786 daler kopparmynt av majoren Sven Schilling, men han kunde inte bevisa sin fordran och Anna Rosensvärd gick fri.⁵⁹ Ny ägare till Fallsberg blev befallningsmannen Jonas Wahlberg.⁶⁰

Efter konkursen återvände Anna Rosensvärd till Millingstorp. I Lysings domböcker nämns hon ibland och det framgår att hon var delägare i Millingstorp och i Järnstad i Stora Åby socken.⁶¹ I indelningsverket blev gårdarna rusthåll i

⁵³ Jordeböcker, Östergötlands län 1670:2 (fol. 315v) och Almquist (1931–1976, band 3:2, s. 811).

⁵⁴ Mantalslängder Östergötlands län från volym 36 (fol. 130r) till volym 38 (fol. 99v) och Mantalslängder, Livgedinget, från volym 23 (RA bildid A0006728_00109) till volym 26 (RA bildid A0006731_00007).

⁵⁵ Göta hovrätt Advokatfiskalen EVIIAAAF:23, Göstrings häradsrätts dombok 1680, ting 11 maj (s. 141).

⁵⁶ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:50, Göstrings häradsrätts dombok 1689, ting 4–11 oktober (opaginerad, AD bildid v217787.b4780).

⁵⁷ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:50, Göstrings häradsrätts dombok 1681, ting 2–3 maj (s. 66f) och 26 september (s. 72f).

⁵⁸ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:50, Göstrings häradsrätts dombok 1684, ting 12–13 november (AD bildid v217787.b2080) och Göstrings häradsrätts dombok 1685, ting 30 september till 2 oktober (AD bildid v217787.b2620).

⁵⁹ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:50, Göstrings häradsrätts dombok 1689, ting 25–27 februari (opaginerad; AD bildid v217787.b4450), 3–4 juni (opaginerad; AD bildid v217787.b4560) och 4–11 oktober (opaginerad; AD bildid v217787.b4780).

⁶⁰ Almquist (1931–1976, band 3:2, s. 811).

⁶¹ Om jordägandet, se till exempel Riksregistraturet B:450 (fol. 451v–452r), Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:27, Lysings häradsrätts dombok 1676, ting 9 juni (s. 82f). EVIIAAAF:47, Lysings häradsrätts dombok 1686, ting 17 maj (opaginerad; AD bildid v217784.b2490), EVIIAAAF:49 Lysings häradsrätts dombok 1694, ting 12–16 maj (opaginerad; AD bildid v217786.b750), EVIIAAAF:49, Lysings härads dombok 1698, ting 10–12 oktober (opaginerad; AD bildid v217786.b2670) och Warnstedt (1992a, s. 7).

Vadstena kompani i Östgöta kavalleriregemente och ännu 1716 ägde Anna Rosensvärd hälften i vardera rusthålet.⁶² Hon har dock inte kunnat återfinnas i hembygden efter 1697, då hon nämns som änka i mantalslängden.⁶³ Kanske ligger förklaringen i von Warnstedts uppgift om att hon gift om sig med kronfogden Johan Drangel i Aspeland's härad i Kalmar län.⁶⁴

Bild 4. Fallsberg utanför Skänninge 2022. Foto: Författaren.

2:2. Johan Stensson Lindemark

Johan Stensson Lindemark kallas regementskvartermästare i källorna och enligt von Warnstedt hade han tjänstgjort vid det »Livländska kavalleriregementet«. I den här utredningen är han tidigast känd den 1 januari 1673. Då sålde han en gård i Stora Greby till mågen Jonas Austrelius för 924 daler specie.⁶⁵ Detta var en av de gårdar som hade tillfallit faderns dödsbo som förfallen pant. Följande år köpte Johan Lindemark Vidingsjö med tillhörande frälseprivilegier av Jesper Lindemark för 1300 daler kopparmynt, men 1683 reducerades gården och blev åter krono. Att detta var en ekonomisk förlust för Johan Lindemark säger sig självt och han stämde svägerskan Anna Rosensvärd inför Lysings häradsrätt och krävde att hon skulle betala tillbaka köpeskillingen. Rätten hänvisade honom till broderns dödsbo, men kreditörerna lär knappast ha gett honom något.⁶⁶ Johan Lindemark vände sig också till kungen. Det framgår av ett kungligt brev från den 6 november 1684 i vilket han återfick Vidingsjö, men bara som en förläning på livstiden. Ärftligheten var således borta. Förläningen motiverades med att Lindemark saknade tillgångar, att han tjänat kronan, lagt ner pengar på gårdens förbättring och att han köpt den i god tro.⁶⁷ Hur länge han behöll gården är inte klarlagt. Varken Almquist eller jordeböckerna ger något svar på den frågan.

⁶² KrA, generalmönsterrullor 279 (fol. 249r och 252r), 281 (fol. 347r och 354r), 282 (opaginerade; RA bildid A0028257_00118 och A0028257_00121), 283 (opaginerade; RA bildid A0028258_00287 och A0028258_00287) och 284 (fol. 159v och 165v).

⁶³ Mantalslängder, Livgedinget volym 38 (s. 816).

⁶⁴ Warnstedt (1992a, s. 7).

⁶⁵ Göta hovrätt EVIIAAAF:35, Valkebo härads dombok 1674, ting 18–19 september (s. 24).

⁶⁶ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:47, Lysings härads dombok 1683, ting 20 oktober (s. 22–23).

⁶⁷ Riksregistraturet B:488 (fol. 47v).

Johan Lindemark gifte sig omkring 1680 med Helena Rosensvärd och därefter finner vi honom i Röks socken. Där köpte han den 25 juli 1685 en skattegård i Ingvaldstorp av Margareta Lind, som var änka efter Magnus Rosensvärds bror Erik Rauckman.⁶⁸ Kontraktet måste dock ha varit illa skrivet eftersom det gav upphov till en långvarig och synnerligen hätsk strid om tolkningen. Lindemark hävdade att han hade köpt gården, Margareta Lind påstod att hon hade pantsatt den och Rauckmans arvingar tog strid mot dem båda. De bestred Margareta Linds rätt att avhända sig oskiftad egendom, men delade hennes uppfattning om att Lindemark hade gården som pant. I Lysings häradsrätt var konflikten uppe vid åtskilliga tillfällen och slutligen hamnade den i hovrätten, som dömde till Margareta Linds fördel. Den sista förhandlingen hölls vid Lysings häradsrätt den 25 juni 1693. Då genomgicks bland annat olika ersättningsfrågor som måste lösas inför Margareta Linds tillträde till gården. Vid ett möte på Ingvaldstorp utbröt till och med handgripligheter. Lindemark kastade ett bläckhorn i huvudet på Margareta Linds dotter så att hon svimmade samt hotade Margareta med dragen värja.⁶⁹ Det finns flera gårdar i Ingvaldstorp, men vid 1700-talets början framträder just den här gårdens namn i mantalslängderna. Det var Ingvaldstorps hertigård som konflikterna hade handlat om.⁷⁰

Det går inte att få någon sammanhängande bild av Johan Lindemarks liv och på vilka ställen han varit bosatt, men han är mantalsskriven i Ingvaldstorp 1688–1691.⁷¹ Gården var ett rusthåll med nummer 62 i Vadstena kompani och Lindemark rustade för den.⁷² Enligt svägerskan Anna Rosensvärd hade Johan ödelagt sin och sin familjs ekonomi genom sitt processande. På hennes initiativ utsåg häradsrätten 1694 två förmyndare för Helena Rosensvärds omyndiga barn med Johan Printz. Förmyndarnas uppgift var att bevaka barnens inestående farsarv så att det inte försvann.⁷³ Johan Lindemark kom emellertid på fötter igen och senast 1699 innehade han kronorusthållet nummer 80 Vallby i Heda socken. Mantalslängderna är ojämnt bevarade och Lindemark tillhörde en kategori som ofta saknas i dem, men han kan dokumenteras i Vallby 1697 och 1699–1704. I längderna syns att Helena Rosensvärd avled omkring 1698. Hon levde 1697, men 1699 kallas Lindemark änklings.⁷⁴ Han avled 1704 och begravdes i Rök den 29 mars. Det bör också nämnas att makarna hade en son som också hette Johan Lindemark och som försvann i krig. Han var ryttare för Vallby och är antecknad i generalmönsterrullor som är daterade i Thorn den 22 september 1703 och i »Reichenback« den 18 augusti 1705. Sistnämnda datum blev han befördrad till korpral. Det sista livstecknet från honom är ett brev som han avsånde från

⁶⁸ Warnstedt (1992a, s. 7).

⁶⁹ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:47, Lysings häradsrätts dombok 1685, ting 16–17 september (opaginerad; AD bildid v217784.b1800), dombok 1686, ting 25–26 februari (opaginerad; AD bildid v217784.b2390) och ting 10–11 november (opaginerad; AD bildid v217784.b2630-2650), dombok 1687, ting 23–24 maj (opaginerad; AD bildid v217784.b3060-3070), dombok 1688, ting 14 maj (opaginerad; AD bildid v217784.3510) och 1 oktober (opaginerad; AD bildid v217784.b3510), dombok 1689, ting 26–27 september (AD bildid v217784.b5160) och 1 oktober (opaginerad; AD bildid v217784.b3510, Advokatfiskalen EVIIAAAF:48, Lysings häradsrätts dombok 1690, ting 13–15 februari (opaginerad; AD bildid v217785.b100-120). 1692, ting 20–25 juni (opaginerad; AD bildid v217785.b1730-1820) och 17–21 oktober (opaginerad; AD bildid v217785.b2080-2090).

⁷⁰ Mantalslängder, Livgedinget 35 (s. 2140) och volym 42 (s. 1705).

⁷¹ Mantalslängder, Livgedinget från volym 30 (s. 1599) till volym 33 (s. 2834).

⁷² Generalmönsterrullor 279 (fol. 247).

⁷³ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:47, Lysings häradsrätts dombok 1694, ting 14–20 februari (opaginerad; AD bildid v217785.b3420).

⁷⁴ Mantalslängder, Livgedinget 38 (s. 812), 40 (s. 3555), 41 (s. 504) och 45 (s. 1574).

»Ostrowitz« den 14 augusti 1708.⁷⁵ Innan vi lämnar den äldre Johan Lindemark bör nämnas att han var ingift i en orolig familj som ofta förekommer i domböckerna. von Warnstedt undviker sorgfälligt att skriva något om detta och här tas processerna inte upp. Bröderna Lindemark var ibland berörda, men någonstans måste en avgränsning göras.

3. Johan Jespersson

Johan Jesperssons gravsten och epitafium finns längst fram till höger i Vårfrukyrkan i Skänninge. På hällen är han avbildad i full rustning och i epitafiet, som hänger ovanför till höger, är hans porträtt infogat. Den höga placeringen och ljusförhållandena gör porträttet svårfotograferat. Fotografiet som visas här är det bästa som kunnat åstadkommas med en vanlig systemkamera utan hjälpmedel (Bild 5, 6 och 7). Enligt påskriften var han 63 år när bilden målades. Hans heraldiska vapen finns i tre varianter på gravminnena. Skölden är röd med ett gult lothringenkors som på vardera sidan åtföljs av en kula. Hjälmprydnaden består av två vesselhorn och mellan dem finns olika konstellationer av ett kors och kulor. Av gravinskrifterna framgår att Johan Jespersson varit ryttmästare vid Östgöta kavalleriregemente, att han skrev sig till Hunnevad samt att han avled på sitt 65:e år den 20 oktober 1665. Begravningen ägde rum den 7 januari 1666.⁷⁶

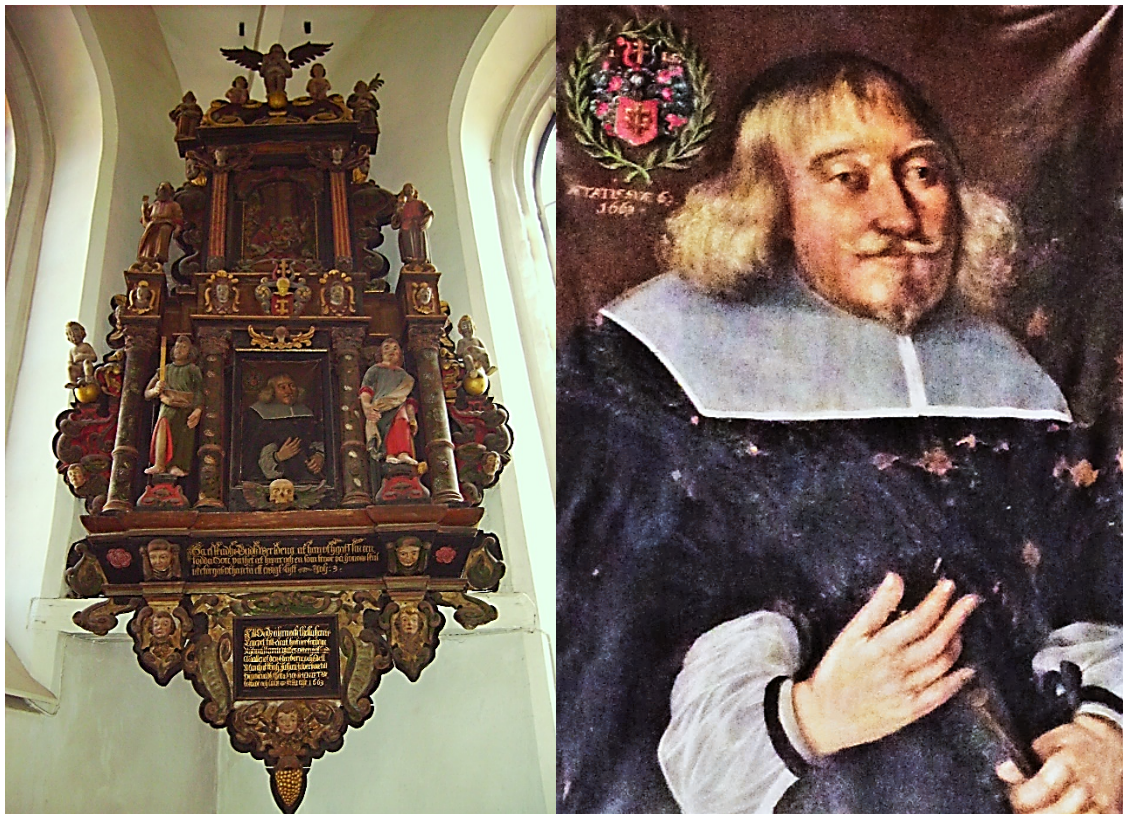

Bild 5 (till vänster). Johan Jesperssons epitafium i Skänninges Vårfrukyrka. Foto: Harri Blomberg. Källa: Wikimedia Commons, licens CC BY-SA 3.0. Bild 6 (till höger). Porträtt föreställande Johan Jespersson på hans epitafium i Skänninges Vårfrukyrka. Foto: Författaren.

⁷⁵ Generalmönsterrullor 282 (opaginerade; RA bildid A0028257_00119 och A0028257_00390). Göta hovrätt EVIIAABA:288, Lysings häradsrätts dombok 1709, ting 5–9 mars (opaginerad; AD bildid v307617.b550).

⁷⁶ Skänninges kyrkoarkiv C:1 (s. 75).

Som militär har Johan Jespersson tidigast påträffats vid en mönstring som hölls med det östgötska kavalleriet i Törnevalla den 29 augusti 1631. I rullan är han antecknad som löjtnant i överstelöjtnant Otto Schulmans kompani, men var han tidigare tjänstgjort är inte fastställt.⁷⁷ Hösten 1634 överfördes regementet till den tyska krigsskådeplatsen, men litteraturens och rullornas knapphändiga uppgifter ger få upplysningar om Johan Jesperssons öden på tysk mark. Enligt Stenhammars och Stenbocks officersmatrikel låg han i fält 1634–1638, men rullorna visar att han haft ärenden också i Sverige. Han befordrades till ryttmästare i september 1635 och övertog Schulmans kompani.⁷⁸ Senast den 16 mars 1637 förde han befäl över ett kompani från Vadsbo härad i Västergötland, men som ingick i det östgötska kavalleriet.⁷⁹ Stenbock lämnar osammanhängande och fragmentariska uppgifter om detta, men Jespersson övertog kompaniet i Västergötland och förde det sedan till Tyskland.⁸⁰ Åren 1639–1642 fanns kompaniet på hemorten och mönstringar hölls i Linköping, Larv och Binneberg.⁸¹ En ny kommendering till Tyskland kom på hösten 1642 och den 23 oktober deltog Johan Jespersson med sina ryttare i slaget vid Leipzig. De fanns i vänsterflygelns första linje, som i inledningsskedet revs upp och drevs bakåt till den andra linjen. Johan Jespersson blev både sårad och tillfångatagen och på porträttet syns något som kan vara en huggskada över munnen och hakan.⁸² Att utifrån rullorna och den nämnda litteraturen få en uppfattning om Johan Jespersson under kriget mot Danmark 1643–1645 är hopplöst. Det enda som går att få fram är att han på våren 1645 utrustade förstärkningsmanskap och att han samma år avgick från regementet.⁸³

⁷⁷ Rullor 1632:1 (fol. 100r).

⁷⁸ Rullor 1635:10 (fol. 26r), 1636:1 (fol. 55r), Stenbock (1928, s. 120 och 134) och Stenhammar & Stenbock (1941, s. 42).

⁷⁹ Rullor 1636:1 (fol. 55r).

⁸⁰ Stenbock (1928, s. 145).

⁸¹ Stenbock (1928, s. 147–148), Rullor 1640:5 (fol. 40r), 1641:6 (fol. 15r), 1642:5 (fol. 13r) och Stenbock (1928, s. 147–148).

⁸² Förlustnoteringar, se Rullor 1643:6 (fol. 9r–10v) och Stenbock (1928, s. 156).

⁸³ Stenbock (1928, s. 171) och Stenhammar & Stenbock (1941, s. 42).

Bild 7. Johan Jesperssons gravsten i Vårfrukyrkan i Skänninge. Foto: Författaren.

Senast 1635 innehade Johan Jespersson två hela kronogårdar utanför Skänninge, en i Hunnevad och en i Fallsberg.⁸⁴ Säkert var detta lönehemman vars räntor gick till hans lön. Men eftersom Magnus Jespersson, som också var ryttmästare, åtnjöt två och ett halvt hemman bör Johan Jespersson ha fått medel från ytterligare en gård, men den har inte lokaliserats. Gården i Hunnevad beboddes av Johan Jespersson senast 1643.⁸⁵ Efter avskedet från det militära miste han sina lönehemman, men det kompenseras av en förläning. Den 3 augusti 1645 fick han gårdarna i Hunnevad och Fallsberg plus en kronogård i Hassla i Vallerstad socken i förläning på livstiden. Huvudgården i Hunnevad, som han själv bebodde, gavs med fullständig skattefrihet, men de andra beskattades till viss del.⁸⁶ Sju år senare, den 29 mars 1652, köpte Johan Jespersson gårdarna av kronan och gjorde dem till frälse.⁸⁷ Almquists beskrivning av dessa transaktioner är vag och oprecis, men jordeböckerna visar att Johan Jespersson vid 1660-talets början frälseköpte ytterligare en av de tre gårdarna i Hunnevad samt det halva hemmanet Sämjetorp, som gränsade till Hunnevad. Johan Jespersson utverkade också säteriprivilegier för godset, men Almquist är oprecis också på den punkten.⁸⁸

Om Johan Jesperssons civilstånd råder osäkerhet, men Stenhammar och Stenbock uppger att han var gift. Med den uppgiften harmonierar 1643 och 1644 års mantalslängder samt en formulering i förläningsbrevet från 1645. Mantalslängderna nämner en till namnet okänd hustru i Johan Jesperssons gård och förläningen var given till Johan Jespersson i »sin och sin hustrus lifztijdh».⁸⁹ Men hustrun i Hunnevad var nödvändigtvis inte gift med ryttmästaren och förläningsbrevet kan innehålla en standardformulering. Det som främst ligger till grund för osäkerheten är att Johan Jespersson inte är begravd tillsammans med en hustru, att gravinskriftionerna inte nämner något äktenskap och att han saknade bröstarringar.

4. Magnus Jespersson Gripensköld

Magnus Jespersson Gripensköld blev enligt Stenhammar och Stenbock ryttare i det östgötiska kavalleriet 1626, fänrik 1631, löjtnant 1632 och ryttmästare 1642. Han avgick 1644 och ska sedan ha varit ryttmästare vid Adelsfanan, men det stämmer inte.⁹⁰ År 1645 var han inte i tjänst och dessutom var han funktionsnedsatt av en krigsskada (se nedan). Om Magnus Jesperssons öden i de stora krigen är inte mycket känt. Adelsbrevet från 1665 ger inte heller mycket. Där nämns bara att han deltagit i de livländska, polska och tyska krigen samt många värdeomdömen: visad tapperhet, skicklighet, trohet etcetera.⁹¹ Stenhammar och Stenbock vet lite mer. Magnus Jespersson hade legat i fält 1631, 1637–1638 och 1642–1643. Liksom Johan Jespersson blev han sårad i slaget vid Leipzig den 23 oktober 1642.⁹²

Magnus Jespersson adlades Gripensköld den 18 september 1665 och i adelsbrevet motiveras detta med hans militära bakgrund (Bild 8). Märkligt är därför

⁸⁴ Jordeböcker, Östergötlands län 1635 (s. 440 och 445).

⁸⁵ Mantalslängder, Östergötlands län från volym 1 (fol. 74v) till volym 11 (fol. 81r).

⁸⁶ Riksregistraturet B:228 (fol. 209v).

⁸⁷ RA, Adressatregister till Riksregistraturet, I:47 (RA bildid A0039269_00183).

⁸⁸ Almquist (1931–1976, band 3:2, s. 811), Jordeböcker, Östergötlands län 1660:1 (fol. 295r, 296v, 225r) och 1665 (fol. 223v–325r, 205r).

⁸⁹ Riksregistraturet B:228 (fol. 209r–209v).

⁹⁰ Stenhammar & Stenbock (1941, s. 43).

⁹¹ Riksregistraturet B:368 (fol. 773r–775v).

⁹² Rullor 1643:6 (fol. 17r).

att adlandet kom cirka 20 år efter hans sorti från krigsmakten. En fundering är om det kan ha funnits andra motiv till adlandet, men som inte redovisas i adelsbrevet. Detta kan emellertid inte kontrolleras eftersom hans ansökan om adelskap saknas i Riksarkivet. Problematiken kan illustreras med den ointroducerade ätten Ridderståhle. Kornetten Håkan Ståhle hade genom en förfallen pant blivit ägare till ett säteri, men för att kunna behålla godset och dess frälseprivilegier måste han bli adlad. Han redogör för detta i sin ansökan, men i adelsbrevet nämns endast att han varit en duktig militär.⁹³

Bild 8. Magnus Gripenskölds vapen i Väderstads kyrka. Foto: Författaren.

Bild 9. Valla rusthåll 2023, tidigare Magnus Gripenskölds säteri. Gården är inte identisk med det intilliggande Valla säteri. Foto: Författaren.

⁹³ Sparrlöf (2017).

Som officer hade Magnus Jespersson ett antal lönehemman och från deras räntor togs hans lön. Jordeböckerna visar att sammansättningen av gårdar kunde variera, men sammanlagt motsvarade de två och ett halvt mantal. Samtliga tillhörde olika kategorier av kronogods, till exempel Vadstena klosterhemman, arv och eget, prebendehemman och så vidare, men här kallas de krono rakt över. Ett av hans lönehemman fanns kvar hela tiden och det var ett helt kronohemman i Valla i Svanshals socken (Bild 9). Från den gården uppbar han räntor senast 1633 och sannolikt bodde han i den.⁹⁴ När Magnus Jespersson lämnade krigstjänsten förlorade han sina lönehemman, men det kompensades av förläningar som givits av drottning Kristina.

Det första förläningsbrevet är daterat i Stockholm den 28 februari 1645. Drottningen, heter det, hade av andra blivit uppmärksammas på den tidigare ryttmästaren Magnus Jespersson, som blivit förlamad i tjänsten. Till sin försörjning fick han därför gården i Valla samt Ås kronoutjord i Svanshals i förläning på livstiden. Gårdarna var i stort sett skattebefriade.⁹⁵ Nästa förläning kom den 20 oktober samma år, men Magnus Jespersson hade själv ansökt om den. Nu tillkom en hel kronogård i Karleby i Harstads socken samt kronotorpet Gunhyltan i Röks socken. I sin ansökan anförde Magnus Jespersson sin långa krigstjänstgöring, att han rustat för kavalleriet och att han blivit förlamad i slaget vid Leipzig. Om förlamningens art och omfattning nämns inget.⁹⁶ Den 30 juni 1647 förbättrades villkoren på så sätt att Valla och Karleby blev helt skattebefriade och den 27 oktober utökades förläningsinnehavet med en halv kronogård i Valla.⁹⁷ Slutligen, den 30 april 1652, fick han alltsammans på Norrköpings besluts villkor. Det innebar bland annat ärftlighet och full skattefrihet. Därutöver fick han Ingvaldstorps gatugård i Röks socken, men eftersom hans svärmor, Helena Uddesdotter Örnflycht, hade den i förläning på livstiden måste han invänta hennes död.⁹⁸ Hon avled 1660 och att Gripensköld tillträdde Gatugården visas av senare mantalslängder. I dem noteras att han brukade gården med eget folk.⁹⁹ För sitt innehav i Valla utverkade Magnus Gripensköld säteriprivilegier 1666, det vill säga ett år efter adlandet. Så kom reduktionen och 1683 tog kronan tillbaka alltsammans, men det upplevde inte Magnus Gripensköld.¹⁰⁰ Han avled 1680 och begravdes den 12 september i Harstads kyrka.¹⁰¹

Karl XI:s reduktion blev inte en total katastrof för gripensköldarna. Valla förvandlades till ett rusthåll, men sonen Johan Gripensköld fick behålla det med livstids skattefrihet.¹⁰² Dessutom hade Magnus Gripensköld köpt gårdar som inte berördes av reduktionen. Genom testamente och köp blev han ägare till brodern Johan Jesperssons säteri med tillägor i Hunnevad (se nedan). Vidare hade han köpt Lindekullen i Harstad socken och den gjorde han till ett säteri. Under detta inlades även den köpta gården Kolboryd.¹⁰³ Det finns också ett brev från 1670 i vilket Magnus Gripensköld överlåter Vallby brogård i Heda till sonen Jesper.¹⁰⁴

⁹⁴ VaLA, Östergötlands länsstyrelse, Landskontoret, jordeböcker GIIIaa:4 (s. 70, 71), Jordeböcker, Östergötlands län 1633 (s. 465, 467, 470, 486), 1641:1 (fol. 247r, 248v, 249r, 250r, 251rr, 267) och 1650 (fol. 302r, 303r, 304r, 305v, 289r, 321r).

⁹⁵ Riksregistraturet B:226 (fol. 372r–372v).

⁹⁶ Riksregistraturet B:229 (fol. 1771v).

⁹⁷ Riksregistraturet B 241 (fol. 1459r–1460r och 2459v).

⁹⁸ Riksregistraturet B:277 (fol. 664v–666r).

⁹⁹ Mantalslängder, Östergötlands län 36 (fol. 110v) och 38 (fol. 118r).

¹⁰⁰ Om Gripenskölds säteri Valla, se Almquist (1931–1976, band 3:2, s. 1086).

¹⁰¹ Elgenstierna (1925–1946, band 3, s. 142).

¹⁰² Jordeböcker, Hedvig Eleonoras livgeding 1685:1 (s. 940) och 1686:33 (fol. 110r).

¹⁰³ Almquist (1931–1976, band 3:2, s. 893).

¹⁰⁴ KrA, Mikrofilmade dossiéer, Biografica, G:9 (opaginerad; RA bildid A0066419_00546).

Förmodligen har Magnus Gripensköld varit ägare till fler gårdar än de nu nämnda, men sökningar efter sådana utanför den södra Tåkernbygden har inte gjorts.

Magnus Gripenskölds familj redovisas i Elgenstiernas ättartavlor och behandlas inte här. Hans intresse för Harstads kyrka ska dock kommenteras eftersom det kan tyckas att intresset i stället borde ha varit fokuserat på kyrkan i Svanshals. Sockengränserna kan dock ha ändrats och Harstads socken försvann på 1800-talet då den sammanslogs med Väderstads socken. Kyrkan revs 1826 och kvar finns endast en tom ödekyrkogård.¹⁰⁵ Gripenskölds intresse för Harstads kyrka syns i inventarieförteckningarna. Predikstolen var skänkt av honom och han hade bekostat ett större fönster ovanför altaret. Andra gåvor var en flerpipig ljuskrona, ett altarkläde, en oblatask, ett timglas till predikstolen och, som testamentarisk gåva, en vinkanna av silver.¹⁰⁶ Gripensköldarna hade också en familjegrav i Harstad, men den försvann med kyrkan.¹⁰⁷ På Väderstads kyrkogård, bredvid bårhuset, ligger rester av sönderslagna gravmonument och gravstenar. Enligt uppgift tillvaratogs bitarna vid en omläggning av trappan till 1800-talskyrkans huvudentré. På en av delarna syns sonen Carl Gustaf Gripenskölds och hans hustru Maria Catharina Makeléers vapensköldar.

Bild 10. Hunnevads säteri 2022 utanför Skänninge heter numera Lindevads säteri. Den nuvarande huvudbyggnadens äldsta del uppges vara från sent 1600-tal. Foto: Författaren.

5. Arv och arvstrider efter Johan Jespersson

Inledningsvis påtalades att en samlad bild av bröderna Jesperssons systrar saknas och att en kartläggning av dem är önskvärd. Förhoppningen är att bland dem kunna

¹⁰⁵ Lundh (2017, s. 30–31).

¹⁰⁶ VaLA, Harstads kyrkoarkiv, C:1 (s. 16–20).

¹⁰⁷ Broocman (1760, s. 736).

hitta en ledtråd som gör det möjligt att fastställa identiteten på syskonens fader. Därför är arvsstriderna efter Johan Jespersson intressanta. I dem framkommer namn på arvingar och dessa kan kanske vara pusselbitar i en fortsatt forskning om ursprunget.

I Johan Jesperssons dödsbo ingick två gårdar i Hunnevad, en i Fallsberg, en i Hassla samt det halva hemmanet Sämjetorp. En av gårdarna i Hunnevad hade varit den avlidnes sätesgård, men den var testamenterad till Magnus Gripensköld och berördes inte av konflikterna (Bild 10). Det ska också sägas att konflikten bestod av två olika strider.

Den första striden inleddes med ett möte mellan arvingarna den 16 januari 1666 och det slutade i oenighet. Den nyadlade Magnus Gripensköld hade nämligen krävt att ensam få hela arvet efter Johan Jespersson eftersom han var adlig. De övriga insände då en supplik till Kunglig Majestät och bad om hjälp.¹⁰⁸ Om suppliken föranledde någon reaktion från högsta ort är okänt, men i vilket fall gav Gripensköld upp sitt anspråk. I stället köpte han sina medarvingars arvslotter och det första uppbudet skedde vid Göstrings häradsting den 16 juni 1667. Säljarna uppräknas i domboken, men som vi ska se fanns det ytterligare några arvingar.¹⁰⁹

Om vi börjar med att titta på den odaterade supplikens avsändare känns flera namn igen. Den är undertecknad av Hans Nilsson Svan samt »Sahl. Steen Jesperssons Erffwingar«, det vill säga syskonen Lindemark. Två i det här sammanhanget nya namn dyker också upp, nämligen *Elisabet Jespersdotter* och *Måns Persson*. Elisabet presenterar sig på följande sätt: »oppå Systrarnes wegnar Elisabet Jespersd[otter], s[ah]l Nils Jonssons Effterlefwerska«. Hon och maken finns i Elgenstiernas ättartavlor därför att en son till dem, Jonas, adlades med namnet Klingstedt. Där kan också inhämtas att Elisabet Jespersdotter begravdes den 12 juni 1666 och att Nils Jonsson haft flera uppdrag, sist som borgmästare i Norrköping.¹¹⁰ Måns Persson presenterar sig däremot inte, men i domböckerna från den här tiden hittas några uppgifter om honom. År 1666 var han bosatt i Nykil och han kallas salig 1668. Vidare överlät han sin talan i arvstvisten till sin son, lagmansfogden *Lennart Månsson* i Fjättmunna i Ekeby socken i Göstrings härad.¹¹¹

Bland dem som sålde sina arvslotter till Magnus Gripensköld märks först och främst hans syster *Margareta Jespersdotters* efterlevande. Att arvet som dessa avyttrade var stort framgår av priset som de fick: 300 riksdaler specie. Övriga säljare var *Lars Jönsson* med 90 riksdaler, *Börje Brååk* 45 riksdaler, *Jöran Jönsson* i Appuna 45 riksdaler, *Måns Gunnarsson* 45 riksdaler, *Erik Perssons* barn 45 riksdaler, Per Nilssons hustru *Elsa Andersdotter*, åtta riksdaler och *Brita Andersdotter* åtta riksdaler.¹¹² I en nyligen publicerad studie har Olle Elm visat att Börje Brååk och Erik Persson, förutsatt att han var identisk med en namne som kallade sig med tillnamnet Lohm, var svågrar och gifta med döttrar till *Brita Jespersdotter* i Sköldseryd i Lommaryds socken i norra Småland. Brita är alltså ännu en syster till Jesperssönerna.¹¹³ I och med dessa försäljningar var den första

¹⁰⁸ RA, Ämneshandlingar, Personhistoria I:J12 (opaginerad; RA bildid A0069763_00301).

¹⁰⁹ Göta hovrätt, EVIIAAAF:23 Göstrings häradsrätts dombok 1667, ting 18 juni (s. 20–21).

¹¹⁰ Elgenstierna (1925–1936, band 4, s. 176).

¹¹¹ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:23, Göstrings häradrätts dombok 1668, ting 19–20 februari (s. 23–25). Lennart Månsson kallade sig Svan, men i arvsstriderna nämns han uteslutande med patronymikon.

¹¹² Göta hovrätt, EVIIAAAF:23 Göstrings häradsrätts dombok 1667, ting 18 juni (s. 20–21).

¹¹³ Elm (2023, s. 120, 122 och 124).

striden över. De berörda arvingarna hade fått pengar och lämnade fältet, men två kombattanter fanns kvar, Hans Svan och Lennart Månsson.

Den andra striden började med att Hans Svan och Lennart Månsson tilldelats en fjärdedel i Hunnevad, men de var inte eniga om hur den skulle fördelas. Hans Svans ståndpunkt var att fjärdedelen skulle delas i tre delar. Av dem skulle han ha två och Lennart Månsson en. Till grund för detta låg ärvdabalken, som gav män dubbel arvsrätt mot kvinnor. Hans Svan var arvtagare efter Johan Jespersson via sin far, Nils Jespersson, men Lennart Månsson ärvde genom ett kvinnoled. Kvinnan identifieras inte i domboksmaterialet, men hon kan bara ha varit Lennart Månssons moder och syster till arvlåtaren. Lennart Månsson argumenterade å sin sida för att arvet skulle delas efter prästernas privilegier. I dem hade män och kvinnor lika arvsrätt. Motivet till detta var att den för oss oidentifierade stamfadern Jesper N.N. i sitt första äktenskap varit gift med en prästänka. Hon var mormor till Lennart Månsson och farmor till Hans Svan. Föga överraskande dömde rätten till Hans Svans fördel vid slutförhandlingen den 20 oktober 1668, men Lennart Månsson lät förstå att han tänkte överklaga till lagmansrätten.¹¹⁴ Om så skedde går inte att kontrollera därför att Östergötlands lagmansrätts dombok för åren 1663–1676 inte är komplett. Protokollet från 1669 saknas. De närmast följande åren har också kontrollerats, men utan resultat. Genom arvsstriderna har vi fått fram namn på tidigare okända arvingar till Johan Jespersson och vi vet att den eftersökte Jesper N.N. varit gift med en prästänka. Till sist skymtar ytterligare ett par arvingar till Johan Jespersson i domboksmaterialet, nämligen *Karin Jespersdotter* och *Ingeborg Johansdotter*. Inga upplysningar ges om dem.¹¹⁵ Bland arvtagarna fanns också Elisabet Jespersdotters son, den adlade *Jonas Klingstedt*. Han sålde sin arvslott till Magnus Gripensköld år 1669.¹¹⁶

6. Slutord

Inledningsvis klargjordes att den här utredningen är biografisk och att den handlar om fyra bröder Jespersson. Vid forskningen om dem eftersöktes även uppgifter och ledtrådar som skulle kunna kasta ljus över deras ännu okända ursprung. Några sådana hittades också, men de räcker inte till för att lösa problemet. Att fadern hette Jesper syns av brödernas patronymikon. Nytt i den här utredningen är att Jesper varit gift två gånger, att den första hustrun var änka efter en präst och att han hade barn i båda äktenskapen. Nils Jespersson i Glänås fanns i den första kullen och hans bröder i den andra. Det är också känt att bröderna hade systrar och namnen på några av dem har framkommit, men det fanns fler. En kartläggning av systrarna skulle kanske kunna leda fram till Jesper. Uppgifter som jag fått från Olle Elm, men som inte refereras här, tyder på att norra Småland eller Västergötland är intressanta söksområden. De nordsmåländska bygderna aktualiseras än kraftigare i Elms nyligen publicerade studie »Vem var kyrkoherdehustrun Maria Jönsdotter i Kullerstad?«.¹¹⁷ Elms slutsats är att Maria Jönsdotter var född i Lommaryds socken och att mamman hette Brita Jespersdotter, syster till Nils Jespersson i Glänås och nämnd i det ovanstående. Som synes är det bäddat för en fortsatt forskning om Jesperssonernas och Jespersdöttrarnas ursprung.

¹¹⁴ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:23, Göstrings häradsrätts dombok 1668, ting 20 oktober (s. 23–25).

¹¹⁵ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:23, Göstrings häradsrätts dombok 1666, ting 17–18 september (s. 33–34).

¹¹⁶ Göta hovrätt, Advokatfiskalen EVIIAAAF:23, Göstrings häradsrätts dombok 1669, ting 25 februari (s. 28).

¹¹⁷ Elm (2023).

Käll- och litteraturförteckning

Källförteckning

[KrA=] Krigsarkivet

- Biografica, Mikrofilmade dossiéer (SE/KrA/1051/003)
G:9 Gree-Gron
- Generalmönsterrullor 1660–1887 (SE/KrA/0023)
Volym 279 (1692), 281 (1699), 282 (1703–1706), 283 (1712) och 284 (1716)
- Krigskollegium, Krigskollegii kansli, Fullmaktsböcker (SE/KrA/0001)
Volym D6:2 (1665–1670)
- Krigskollegium, Militiekontoret, Avlöningshandlingar (SE/KrA/0009/A)
Volym G IVb:13 (1656) och G IVb:28 (1674)
- Rullor 1620–1723 (SE/KrA/0023)
Volym 1631:2, 1632:1, 1635:1, 1636:1, 1640:1, 1641:6, 1642:5, 1643:6, 1646:6, 1647:7, 1648–1650:3, 1651:3; 1652:3, 1653:2, 1655:2, 1660:5, 1666:4, 1667:4, 1670:4, 1671:5, 1675:4, 1675:7, 1676:9, 1678:2, 1679:3, 1684:5 och 1685:2

[RA=] Riksarkivet

- Boskaps- med flera längder, Östergötland (SE/RA/5119)
Volym 13
- Jordeböcker, Östergötlands län (SE/RA/55201/55201.05)
Volym 3 (1631:4), 6 (1633:7), 8 (1635), 13 (1641:1), 23 (1650), 31 (1660:1), 36 (1665), 41 (1670:2) och 46 (1675)
- Hedvig Eleonoras livgeding (SE/RA55201/55201.34)
Volym 31 (1685:1) och 33 (1686)
- Mantalslängder 1642–1820. (SE/RA/55203)
- Livgedinget, mantalslängder
Volym 24 (1680), 25 (1681), 26 (1682), 30 (1688), 31 (1689), 32 (1890), 33 (1691), 37 (1695), 38 (1697) och 61 (1682–1690)
- Östergötlands län
Volym 1 (1642), 2 (1643), 3 (1644), 4 (1645), 5 (1646), 6 (1647), 7 (1648), 8 (1649), 9 (1650), 10 (1651), 11 (1652), 14 (1654), 15 (1655), 18 (1658), 19 (1659), 22 (1662), 23 (1663), 24 (1664), 25 (1665), 26 (1666), 27 (1667), (1668), 29 (1669), 30 (1670), 31 (1671), 32 (1672), 33 (1673), 34 (1674), 35 (1675) och 36 (1676)
- Riksregistraturet (SE/RA/1112.1)
B:157, B:226, B:228, B:229, B:231, B:277, B:368, B:450, B:488 och B:241,
- Ämneshandlingar, Personhistoria, tidigare Biographica (SE/RA/756/756.1)
Volym I:J 12

[VaLA=] Riksarkivet i Vadstena

- Göta hovrätt, Advokatfiskalens arkiv 15–197 (SE/ VaLA/03825/03)
EVIIAAAF Från underrätterna inkomna renovationer. Domböcker t.o.m. 1700 från Östergötlands län
Volym 8 (1617–1629), 9 (1630–1633), 10 (1634–1635), 14 (1642–1643), 15 (1644–1645), 16 (1646–1647), 17 (1648–1649), 18 (1650–1651), 20 (1654–1662), 23 (1664–1680), 27 (1676–1680), 33 (1655–1674), 35 (1655–1680)
- EVIIAABA Domböcker från Dals och Lysings härader
Volym 288 (1709)
- Harstads kyrkoarkiv (SE/ VaLA/00126)
C:1 Födelse- och dopböcker 1646–1773
- Helge Appelgrens arkiv (SE/ VaLA/02018)
Volym 1
- Kinda häradsrätts arkiv (SE/ VaLA/01548)
AI:1 Domböcker vid ordinarie ting 1608–1634 [även 1637–1644 och 1647–1648]
AI:2 Domböcker vid ordinarie ting 1649–1663
- Lommaryds kyrkoarkiv (SE/ VaLA/00233)
LIa:2 Räkenskaper för kyrkan. Äldre odelad serie samt huvudräkenskaper 1644–1710

G. Sparrlöf

- Röks kyrkoarkiv (SE/ VaLA/00316)
C:2 Födelse- och dopböcker 1696–1775
- Skänninge kyrkoarkiv (SE/ VaLA/00337)
C:1 Födelse och dopböcker 1634–1743
- Tingstads kyrkoarkiv (SA/ VaLA/00373)
C:1 Födelse och dopböcker 1635–1691
- Vadstena kyrkoarkiv (SE/ VaLA/00401)
CI:1 Födelse- och dopböcker 1642–1688
- Röks kyrkoarkiv (SE/ VaLA/00316)
C:2 Födelse- och dopböcker 1696–1775
- Viby kyrkoarkiv (SE/ VaLA/00414)
C:1 Födelse- och dopböcker 1658–1744
- Ydre häradsrätts arkiv
AI:1 Domböcker vid ordinarie ting 1608–1630 [även 1632–1634 och 1637–1647]
AI:2 Domböcker vid ordinarie ting 1648–1663
- Örberga kyrkoarkiv (SE/ VaLA/00480)
C:1 Födelse- och dopböcker 1633–1695
- Örnbergsska samlingen (SE/ VaLA/02109)
13 Släkter på L

Litteraturförteckning

- Almquist, J. A., (1931–1976), *Frälsegodsen i Sverige under storhetstiden med särskild hänsyn till proveniens och säteribildning*. Stockholm. LIBRIS-ID: 8200493.
- Belfrage, N., (1947), *Kungl. Västgöta regemente: biografiska uppgifter om officerare och likställda vid Västgötaorganisationer 1540–1723*. Stockholm. LIBRIS-ID: 1510763.
- Broocman, C. F., (1760), *Beskrifning öfver the i Öster-Götland befintelige Städer, Slott, Sokne-Kyrkor, Soknar, Säterier, Öfver-OfficersBoställen, Jernbruk, Prestegårdar, med mera*. Norrköping. LIBRIS-ID: 2407217.
- Elgenstierna, G., (1925–1936), *Den introducerade svenska adelns ättartavlor, med tillägg och rättelser*. LIBRIS-ID 8576.
- Elm, O., (2023), »Vem var kyrkoherdedottern Maria Jönsdotter i Kullerstad?«, *Svensk Genealogisk Tidskrift* 2023:2, s. 119–125. ISSN 1654–1731.
- Lundh, S., (2017), *Medeltidens kyrkor i Vadstena och Lysings prostrier med Alvastra och Vadstena kloster och deras kvarvarande inventarier: en arkeologisk och konsthistorisk guidebok*. Mjölby: Atremi AB. ISBN: 978-91-7527-168-2,
- Petri, G., (1926–1962), *Kungl. Första livgrenadjärregementets historia*. Stockholm: Norstedts. LIBRIS-ID: 54107.
- [Rosenhane =] *Johan Rosenhanes dagbok 1652–1661*, (1995) utgiven av A. Jansson genom Kungl. Samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia. Handlingar del 18. Stockholm. ISBN: 91-85104-21-3.
- Sparrlöf, G., (2017), »Varför adlades kornetten Håkan Ståhle?«, *Svensk Genealogisk Tidskrift* 2017:1, s. 53–62. ISSN 1654–1731.
- Sparrlöf, G., (2020), »Från ofrälse till adel och utslocknande: Om Jöran Gyllenfalk och hans kortlivade ätt«, *Släktforskarnas årsbok 2020*, s. 213–257. ISBN 978-91-88341-40-2.
- Stenbock, R., (1928), *Östgöta kavalleriregemente 1618–1699*. Stockholm. LIBRIS-ID: 1334965.
- Stenhammar, W. & Stenbock, R., (1941), *Kungl. Andra livgrenadjärregementet: biografiska anteckningar om officerare med vederlikar*. Linköping. LIBRIS-ID: 1458383.
- Thunander, R., (1993), *Hovrätt i funktion: Göta hovrätt och brottmålen 1635–1699*. Utgiven av Rättshistoriska Institutet, Stockholm. ISBN 9185189497.
- Warnstedt, Ch. von (1992a), »Ointroducerade adliga ätten Rosensvärd med dess fränder Rauckman och Moretus«, *ÖGF-Lövet: medlemsblad för Östgöta genealogiska förening* 28, s. 3–8. ISSN: 2003-8267.
- Warnstedt, Ch. von (1992b), »Generaladjutanten Magnus Rosensvärds egendomar«, *ÖGF-Lövet: medlemsblad för Östgöta genealogiska förening* 29, s. 12–13. ISSN: 2003-8267.

G. Sparrlöf

Widegren, P. D., (1828), *Försök till en ny beskrifning öfver Östergöthland. Andra bandets första häfte; länets 4:de, 5:te och 6:te fögderier*. Linköping. LIBRIS-ID: 2407221.

Wildte, F., (1933/1934) »Östergötlands tingsställen före 1600«, *Meddelanden från Östergötlands fornminnes- och museiförening 1933/1934*, s. 171–188. LIBRIS-ID: 10371253.

Örnberg, V., (1884–1908), *Svensk släkt-kalender & Svenska ättartal*. LIBRIS-ID: 952204 & 1718096.